

Sygn. akt III Ca 1061/17

POSTANOWIENIE

Dnia 24 października 2017 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w następującym składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Arkadia Wyraz - Wieczorek

Sędziowie: SO Artur Żymelka

SO Roman Troll

Protokolant Aldona Kocięcka

po rozpoznaniu w dniu 12 października 2017 r. w Gliwicach

na rozprawie sprawy

z wniosku J. R.

z udziałem U. R.

o podział majątku wspólnego

na skutek apelacji uczestniczki postępowania

od postanowienia Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim

z dnia 22 lutego 2017 r., sygn. akt I Ns 945/15

postanawia:

I) zmienić zaskarżone postanowienie:

1) w punkcie 3 w ten sposób, że:

a) ustalić, iż wnioskodawca J. R. dokonał nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny w wysokości 28656,13 zł (dwadzieścia osiem tysięcy sześćset pięćdziesiąt sześć złotych i trzynaście groszy),

b) ustalić, iż uczestniczka postępowania U. R. dodatkowo dokonała nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny w wysokości 980 zł (dziewięćset osiemdziesiąt złotych) i oddalić jej wniosek w pozostałej części,

2) w punkcie 7 o tyle tylko, że w miejsce zasądzonych 22552,68 zł zasądzić 13838,07 zł (trzynaście tysięcy osiemset trzydzieści osiem złotych i siedem groszy),

II) oddalić apelację w pozostałej części,

III) oddalić wniosek wnioskodawcy i uczestniczki postępowania o zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego.

SSO Roman Troll SSO Arkadia Wyraz - Wieczorek SSO Artur Żymelka

UZASADNIENIE

Wnioskodawca J. R. wniósł o dokonanie podziału majątku wspólnego podając jako jego składnik lokal mieszkalny stanowiący odrębną własność oraz wniósł o przyznanie mu tego lokalu, a także o rozliczenie nakładów i zasądzenie od uczestniczki postępowania na jego rzecz połowy wartości rat kredytu hipotecznego, obciążającego ten lokal mieszkalny, za okres od daty ustania małżeńskiej wspólności majątkowej do daty wydania postanowienia o podziale majątku wspólnego.

W odpowiedzi na wniosek uczestniczka postępowania U. R. w części nie zgodziła się z podanym składem majątku wspólnego zaproponowanym we wniosku, wnosząc o ustalenie, że w skład majątku wspólnego wchodzi dodatkowo akcje pracownicze (...) w ilości 382 sztuk o łącznej wartości 26128,80 zł, nabyte przez wnioskodawcę w trakcie trwania małżeńskiej wspólności majątkowej, a zbyte już po jej ustaniu. Wniosła o dokonanie podziału majątku wspólnego poprzez przyznanie prawa odrębnej własności lokalu mieszkalnego na jej wyłączną własność z obowiązkiem spłaty na rzecz wnioskodawcy połowy jego wartości i domagała się przyznania na wyłączną własność wnioskodawcy akcji pracowniczych (...) z obowiązkiem spłaty na jej rzecz połowy ich wartości oraz wniosła o oddalenie żądania wnioskodawcy zwrotu nakładów poczynionych z jego majątku osobistego na majątek wspólny po dacie ustania wspólności majątkowej w postaci poniesionych kosztów za gaz i energię elektryczną.

Wnioskodawca wyraził zgodę na przyznanie lokalu mieszkalnego uczestniczce postępowania z obowiązkiem spłaty na jego rzecz połowy jego wartości, a alternatywnie wskazał, by uczestniczka uregulowała pozostałą do spłaty część rat kredytu hipotecznego, a różnica pomiędzy wartością prawa odrębnej własności lokalu i wartością spłaconych rat kredytu hipotecznego zostanie podzielona po połowie pomiędzy strony. Na rozprawie 11 stycznia 2017 r. wniósł o zasądzenie od uczestniczki postępowania na jego rzecz połowy wartości nakładów poczynionych z jego majątku osobistego na majątek wspólny od daty ustania małżeńskiej wspólności majątkowej w postaci należności z tytułu ubezpieczenia mieszkania za lata 2014 – 2016 w kwocie 72,20 zł oraz z tytułu ubezpieczenia kredytu hipotecznego w kwotach po 133,46 zł i 61,13 zł, w terminie trzech miesięcy od daty uprawomocnienia się postanowienia.

Postanowieniem z 22 lutego 2017 r. Sąd Rejonowy w Wodzisławiu Śląskim ustalił, że w skład majątku wspólnego J. R. i U. R. wchodzi:

a) prawo odrębnej własności lokalu mieszkalnego numer (...) o powierzchni użytkowej 38,50 m², składającego się z dwóch pokoi, kuchni, łazienki z wc oraz przedpokoju wraz z przynależną piwnicą zlokalizowanego w budynku wielolokalowym położonym w W. przy ulicy (...), pozostającym w zasobach Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w R., dla którego Sąd Rejonowy w Wodzisławiu Śląskim prowadzi księgę wieczystą Kw Nr (...) wraz z udziałem wynoszącym (...) części w prawie użytkowania wieczystego nieruchomości gruntowej zapisanej w księdze wieczystej Kw Nr (...) oraz w częściach wspólnych budynku i urządzeń, które nie służą do wyłącznego użytku właścicieli poszczególnych lokali o wartości 38644,66 zł,

b) roszczenie odszkodowawcze z tytułu sprzedaży akcji imiennych zwykłych serii (...) o nr od (...) do (...) w ilości 382 sztuk (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w J., zapisane na rachunku rejestrowym o nr (...), prowadzonym przez (...) Bank (...) z siedzibą w W. o wartości nominalnej 68,40 zł (sześćdziesiąt osiem złotych czterdzieści groszy) każda, o łącznej wartości 26128,80 zł, to jest majątek o łącznej wartości 64773,46 zł (pkt 1);

dokonał podziału majątku wspólnego J. R. i U. R. w ten sposób, że składnik opisany w punkcie 1 podpunkt a o wartości 38644,66 zł przyznał U. R., natomiast składnik opisany w punkcie 1 podpunkt b o wartości 26128,80 zł przyznał J. R. (pkt 2); ustalił, że J. R. dokonał nakładu z majątku osobistego na majątek wspólny w wysokości łącznie 45105,37 zł (pkt 3); ustalił, że uczestniczka postępowania U. R. dokonała nakładu z majątku osobistego na majątek wspólny w wysokości łącznie 5850 zł (pkt 4); oddalił żądanie wnioskodawcy z tytułu zwrotu nakładów poczynionych z jego majątku osobistego na majątek wspólny w pozostałym zakresie (pkt 5); tytułem wyrównania

udziałów w majątku wspólnym zasądził od uczestniczki postępowania na rzecz wnioskodawcy dopłatę w wysokości 6257,93 zł, płatną w terminie 2 miesiące od uprawomocnienia się niniejszego postanowienia wraz z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w płatności w wysokości równej sumie stopy referencyjnej NBP i 5,5 punktów procentowych (pkt 6); zasądził od uczestniczki postępowania na rzecz wnioskodawcy 22552,68 zł tytułem zwrotu nakładów poczynionych z majątku osobistego na majątek wspólny, płatną w terminie 6 miesięcy od uprawomocnienia się niniejszego postanowienia wraz z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w płatności w wysokości równej sumie stopy referencyjnej NBP i 5,5 punktów procentowych (pkt 7); zasądził od wnioskodawcy na rzecz uczestniczki postępowania 2925 zł tytułem zwrotu nakładów poczynionych z majątku osobistego na majątek wspólny, płatną w terminie jednego miesiąca od uprawomocnienia się niniejszego postanowienia wraz z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w płatności w wysokości równej sumie stopy referencyjnej NBP i 5,5 punktów procentowych (pkt 8); nakazał wnioskodawcy, aby wydał uczestniczce postępowania klucze do lokalu mieszkalnego szczegółowo opisanego w punkcie 1b niniejszego postanowienia, w terminie 7 dni od uprawomocnienia się niniejszego postanowienia (pkt 9); zasądził od uczestniczki postępowania na rzecz wnioskodawcy 500 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania (pkt 10); ustalił, że w pozostałym zakresie wnioskodawca i uczestniczka postępowania ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie (pkt 11); przyznał ze Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim) pełnomocnikom z urzędu wnioskodawcy oraz uczestniczki postępowania po 2952 zł, w tym po 552 zł podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego nieopłaconych ani w całości, ani w części (pkt 12); nakazał pobrać od wnioskodawcy na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim) 294,13 zł tytułem nieopłaconych kosztów opinii biegłego (pkt 13).

Orzeczenie to zapadło przy następujących ustaleniach faktycznych: małżeństwo uczestników postępowania zostało rozwiązane przez rozwód, który uprawomocnił się 29 października 2013 r. W skład ich majątku wspólnego na dzień ustania małżeńskiej wspólności majątkowej wchodziły prawo odrębnej własności lokalu mieszkalnego numer (...), o powierzchni użytkowej 38,50 m², składającego się z dwóch pokoi, kuchni, łazienki z wc oraz przedpokoju wraz z przynależną piwnicą, zlokalizowanego w budynku wielolokalowym położonym w W. przy ulicy (...), pozostającym w zasobach Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w R., dla którego Sąd Rejonowy w Wodzisławiu Śląskim prowadzi księgę wieczystą Kw Nr (...) wraz z udziałem wynoszącym (...) części w prawie użytkowania wieczystego nieruchomości gruntowej zapisanej w księdze wieczystej Kw Nr (...) oraz w częściach wspólnych budynku i urządzeń, które nie służą do wyłącznego użytku właścicieli poszczególnych lokali, o wartości 38644,66 zł (ustalona przez biegłego z zakresu szacowania nieruchomości na dzień 30 czerwca 2016 r. na 70000,00 zł pomniejszona o pozostałe na dzień orzeczenia o podziale majątku wspólnego raty kredytu hipotecznego w łącznej wysokości 31355,34 zł) oraz roszczenie odszkodowawcze z tytułu sprzedaży akcji imiennych zwykłych serii (...) o nr od (...) do (...) w ilości 382 sztuk (...) S. A. z/s w J., zapisane na rachunku rejestrowym o nr (...), prowadzonym przez (...) Bank (...) S. A. Oddział – (...) Banku (...) z/s w W., o wartości nominalnej 68,40 zł każda, o łącznej wartości 26128,80 zł, łącznie 64773,46 zł.

Z małżeństwa pochodzi pięcioro dzieci, w czasie jego trwania pomiędzy małżonkami istniał ustrój majątkowej wspólności małżeńskiej. Wnioskodawca wyprowadził się ze wspólnego mieszkania w marcu 2013 r. do swojej obecnej partnerki, a uczestniczka postępowania wyprowadziła się w styczniu 2014 r. do K., gdzie dostała pracę na pełny etat; zabrała ze sobą jedynie odzież, osobiste rzeczy i drobny sprzęt AGD, taki jak ekspres do kawy i robot kuchenny, które otrzymała w prezencie. Jeszcze przed wyprowadzeniem się wnioskodawcy, uczestniczka postępowania na krótki okres czasu przeniosła się do Powiatowego Ośrodka Pomocy Rodzinie w W., gdzie pomieszkiwała i była również zatrudniona, by znowu powrócić do wspólnego mieszkania stron. W lokalu mieszkalnym do tej pory zamieszkują dwaj dorośli synowie stron – D. R. i K. R.. D. R. pracuje i sam pokrywa koszty swojego utrzymania, natomiast K. R. nie jest nigdzie zatrudniony. Do czerwca 2016r. otrzymywał on od wnioskodawcy alimenty w wysokości 600 zł miesięcznie. Wnioskodawca przez cały okres trwania małżeństwa był zatrudniony jako górnik; obecnie jest na emeryturze, której wysokość wynosi około 2800 zł netto miesięcznie. Uczestniczka postępowania była zatrudniona w (...), a następnie w (...) Centrum Pomocy (...) w W. z wynagrodzeniem 950 zł brutto; obecnie jest zatrudniona jako sprzątaczką, uzyskując z tego tytułu wynagrodzenie w wysokości 1200 zł netto (1750 zł brutto) miesięcznie; ponosi koszty utrzymania wynajmowanego mieszkania w wysokości 320 zł miesięcznie oraz koszt 1/3 opłat czynszowych lokalu mieszkalnego stanowiącego przedmiot majątku wspólnego w wysokości 150 zł miesięcznie; planuje powrót

do wspólnego mieszkania, by zamieszkać wspólnie z synami, ponieważ nie ma zaspokojonych własnych potrzeb mieszkaniowych. Na tle korzystania przez synów stron D. R. i K. R. z lokalu mieszkalnego dochodziło pomiędzy wnioskodawcą i uczestniczką postępowania do częstych konfliktów; wnioskodawca awanturował się, że mieszkanie jest nieposprzątane, utrudniał synom korzystanie z urządzeń grzewczych, pieca i pralki; miała również miejsce sytuacja, że wyłączył on prąd w mieszkaniu; wezwał także Policję na interwencję, ponieważ domagał, by dziewczyna jego syna K. R. opuściła mieszkanie.

W trakcie trwania małżeństwa 7 grudnia 2011 r., wnioskodawca nabył nieodpłatnie akcje imienne zwykłe serii (...) o nr od (...) do (...).S.W. S. A. w J. w ilości 382 sztuk o wartości nominalnej 68,40 zł każda, których łączna wartość wynosiła 26128,80 zł, zapisane na rachunku rejestrowym o nr (...), prowadzonym przez (...) Bank (...) S. A. Oddział – (...) Banku (...) z/s w W.. Akcje te zostały sprzedane przez wnioskodawcę w 2013 r., a środki pieniężne pochodzące ze sprzedaży przeznaczone na własne potrzeby wnioskodawcy, w tym między innymi na zakup biżuterii dla siebie i swojej konkubiny; z 4000 zł wnioskodawca spłacił kredyt zaciągnięty w (...) Bank S. A. dla potrzeb konsumpcyjnych; ponadto założył lokatę w banku na 2000 zł; od sprzedaży akcji uiszczył podatek - 4749,24 zł. Uczestnicy postępowania na 29 października 2013 r. mieli do zapłaty na rzecz (...) Banku (...) S. A. z/s w K. 45198,53 zł tytułem spłaty rat kredytu hipotecznego, przy czym 21801,26 zł, na którą składały się również koszty ubezpieczenia kredytu hipotecznego, spłacił wnioskodawca po ustaniu wspólności ustawowej. Należności czynszowe za lokal mieszkalny położony w W., przy ulicy (...) po ustaniu wspólności majątkowej były regulowane przez wnioskodawcę, uczestniczkę postępowania oraz ich syna D. R. po 1/4 przez uczestniczkę postępowania U. R. i D. R. po 150 zł miesięcznie oraz w 2/4 części przez wnioskodawcę - 300 zł miesięcznie, co było związane z ciężącym na nim obowiązkiem alimentacyjnym wobec najmłodszego syna stron K. R.. Odbywało się to w drodze ustnych uzgodnień pomiędzy stronami oraz ich synem D. R.. Uczestniczka postępowania uiszczala powyższe należności bezpośrednio przelewem na rachunek Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w R.. Natomiast, D. R. kwotę pieniężną za czynsz płacił bezpośrednio do rąk wnioskodawcy. Zostawiał ją obok telewizora, a wnioskodawca potwierdzał jej odbiór w specjalnie przeznaczonym do tego notesie bądź na kartkach papieru. Z kolei, należności za media, tj. za gaz, wodę i energię elektryczną opłacał samodzielnie wnioskodawca. W okresie po ustaniu małżeńskiej wspólności majątkowej wnioskodawca uiszczył tytułem należności czynszowych oraz opłat stałych za lokal mieszkalny łącznie 18554,87 zł, uczestniczka postępowania, z kolei, uiszczyła z tego tytułu łącznie 5850 zł.

Sąd Rejonowy nie dał wiary zeznaniom wnioskodawcy w części, która dotyczy rozdysponowania kwoty pieniężnej pochodzącej ze sprzedaży akcji pracowniczych, gdyż są one sprzeczne z zeznaniami uczestniczki postępowania oraz świadków W. R. i K. R., których wynika, że środki pieniężne z tego tytułu w głównej mierze zostały przeznaczone na potrzeby własne wnioskodawcy.

Przy tak dokonanych ustaleniach faktycznych Sąd Rejonowy dokonał podziału majątku wspólnego uczestników postępowania i przywołał w tej mierze regulację art. 567 § 3 k.p.c. w związku z art. 684 k.p.c. wskazując, że wspólność majątkowa ustała z chwilą uprawomocnienia się wyroku orzekającego rozwód małżeństwa wnioskodawcy i uczestniczki postępowania (dniem 29 października 2013 r.), a ponadto art. 31 § 1 k.r.o., art. 43 § 1 i 2 k.r.o., art. 46 k.r.o., art. 1035 k.c., art. 199-221 k.c. i art. 415 k.c.

Odnosnie rozliczenia nakładów Sąd Rejonowy przywołał regulację art. 45 § 1 k.r.o. wskazując, że wnioskodawca po ustaniu wspólności ustawowej dokonał nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny w łącznej wysokości 45105,37 zł, w tym w kwocie 21801,26 zł tytułem spłaty rat kredytu hipotecznego i kosztów ubezpieczenia tego kredytu oraz 23304,11 zł tytułem uiszczonych opłat czynszowych za lokal mieszkalny. Z kolei, uczestniczka postępowania po ustaniu wspólności ustawowej dokonała nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny w wysokości 5850 zł tytułem opłat czynszowych za lokal mieszkalny.

Natomiast Sąd Rejonowy oddalił żądanie wnioskodawcy z tytułu zwrotu nakładów poczynionych z jego majątku osobistego na majątek wspólny w zakresie dotyczącym uiszczonych przez niego po ustaniu wspólności majątkowej opłat gaz, wodę i energię elektryczną za korzystanie z opisanego wyżej lokalu mieszkalnego, ponieważ opłaty te nie są związane z własnością lokalu i co do zasady obciążają osobę, która z tego lokalu korzysta. Wskazał przy tym, że w okolicznościach faktycznych sprawy ani wnioskodawca, ani uczestniczka postępowania nie korzystali z lokalu

mieszkalnego stanowiącego przedmiot współwłasności i nie zamieszkiwali w nim. Dlatego też brak było podstaw do obciążenia uczestniczki postępowania obowiązkiem zwrotu połowy ich wartości na rzecz wnioskodawcy. Tytułem rozliczenia nakładów należało zasądzić od uczestniczki postępowania na rzecz wnioskodawcy 22552,68 zł oraz od wnioskodawcy na rzecz uczestniczki postępowania 2925 zł, stanowiącą połowę poniesionych przez nich nakładów z ich majątków osobistych na majątek wspólny.

Wartość udziałów byłych małżonków w majątku wspólnym w stosunku do wartości przyznanych im składników Sąd Rejonowy, zgodnie z art. 212 § 2 k.c. i art. 623 k.p.c. w związku z art. 567 § 3 k.p.c. oraz art. 688 k.p.c., wyrównał przez dopłatę. Termin uiszczenia dopłaty oraz wysokość i termin uiszczenia odsetek oznaczył zgodnie z art. 212 § 3 k.c. wskazując, że po dokonanej dopłacie i uiszczeniu połowy wartości nakładów wnioskodawca będzie w stanie wynająć mieszkanie, dysponując kwotą na pierwszy czynsz i ewentualnie inne koszty, a rozłożenie w czasie dopłaty pozwoli uczestniczce postępowania na zaoszczędzenie środków finansowych na ten cel. Obciążona spłatą uczestniczka postępowania nie posiada wystarczających środków finansowych, by zakupić inny lokal mieszkalny na wolnym rynku, a przyrzeczenie uczynione ze strony syna W. R. pozwala jej na uzyskanie środków niezbędnych na wykonanie zobowiązania uiszczenia dopłaty i połowy wartości nakładów poczynionych z majątku osobistego wnioskodawcy na majątek wspólny.

Dlatego też Sąd Rejonowy, w oparciu o przepisy art. 31 § 1 k.r.o., art. 43 § 1 k.r.o. i art. 46 k.r.o. w związku z art. 567 § 3 k.p.c., art. 688 k.p.c., art. 618 § 1 i 2 k.p.c., art. 623 k.p.c. oraz art. 212 § 2 i 3 k.c., orzekł jak w punktach 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 i 8 postanowienia. Konsekwencją przyznania uczestniczce postępowania prawa odrębnej własności lokalu mieszkalnego było nakazanie wnioskodawcy wydania kluczy do tego lokalu, w terminie 7 dni od uprawomocnienia się postanowienia, w oparciu o art. 348 k.c.

O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c., a na podstawie § 2 ust. 3 w związku z § 6a ust. 1 pkt 10 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu oraz § 2 ust. 3 w związku z § 7 ust. 1 pkt 10 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w związku z § 22 rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu oraz w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu przyznał pełnomocnikom z urzędu uczestników postępowania po 2952 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego nieopłaconych ani w całości, ani w części. Natomiast, na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych nakazał pobranie od wnioskodawcy na rzecz Skarbu Państwa 294,13 zł tytułem nieopłaconych kosztów opinii biegłego.

Apelację od tego postanowienia, w części dotyczącej rozstrzygnięcia o nakładach wnioskodawcy z majątku osobistego (punkty 3 i 7), złożyła uczestniczka postępowania zarzucając błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego postanowienia mający wpływ na jego treść, a polegający na błędnym przyjęciu, że wnioskodawca poczynił z majątku osobistego na majątek wspólny stron nakłady w postaci uiszczonych opłat za czynsz w wysokości 23304,11 zł w czasie, gdy łączna kwota czynszu za okres od listopada 2013 r. do lutego 2017 r. - jak wynika z zaświadczeń Spółdzielni Mieszkaniowej (...) za lata 2013 do 2017 - to 18 554,87 zł, nadto jak wynika z zeznań stron oraz świadków W. R., D. R. i K. R. czynsz był uregulowanych w powyższym okresie przez uczestniczkę postępowania, która zapłaciła z tego tytułu łącznie 5850 zł oraz syna D. R., który uregulował w 5850 zł.

Przy tak postawionym zarzucie wniosła o zmianę postanowienia zaskarżonej części poprzez ustalenie faktycznej kwoty nakładów poczynionych przez wnioskodawcę z majątku osobistego na majątek wspólny z tytułu opłat za czynsz przy uwzględnieniu kwoty czynszu regulowanej przez uczestniczkę postępowania oraz syna D. R. i danych Spółdzielni Mieszkaniowej (...) oraz zasądzenie od uczestniczki postępowania na rzecz wnioskodawcy połowy tejże kwoty.

Jednocześnie na podstawie art. 381 k.p.c. wniosła o dopuszczenie dowodu z zaświadczenia spółdzielni mieszkaniowej z 4 kwietnia 2017 r., na okoliczność, że wnioskodawca nie uregulował opłat w spółdzielni za styczeń i luty 2017 r. Ostatecznie ten wniosek wycofała. Wniosła także o zasądzenie na rzecz pełnomocnika uczestniczki postępowania kosztów zastępstwa procesowego z urzędu za drugą instancję nieopłaconych ani w całości ani w części wg norm przepisanych, przy czym ostatecznie na rozprawie apelacyjnej zmodyfikowała go poprzez żądanie zasądzenia kosztów postępowania od wnioskodawcy.

Wnioskodawca wniósł o oddalenie apelacji jako bezzasadnej i zasądzenie od uczestniczki postępowania na jego rzecz kosztów postępowania odwoławczego. Wskazał także, że nie uregulował opłat w spółdzielni za styczeń i luty 2017 r.

Pismem z 3 października 2017 r. uczestniczka postępowania wniosła o dokonanie rozliczenia nakładów poczynionych przez nią z jej majątku osobistego na majątek wspólny po wydaniu zaskarżonego postanowienia w postaci opłat ponoszonych w związku z własnością lokalu mieszkalnego położonego w W. w okresie od marca do października 2017 r. w łącznej wysokości 3882 zł, a także wymienienie jednego okna w tym lokalu za 1378,59 zł. Nadto wniosła o dopuszczenie dowodu z książeczki opłat z wpłatami czynszu za okres od marca 2017 r. do października 2017 r. oraz faktury VAT numery (...), zlecenia (...) na okoliczność poczynionych przez nią w toku postępowania nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny po lutym 2017 r.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 363 § 3 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. orzeczenie staje się prawomocne, jeżeli nie przysługuje od niego środek odwoławczy lub inny środek zaskarżenia. Z tego wynika, że orzeczenie staje się prawomocne w niezaskarżonej części z upływem terminu do jego zaskarżenia, chyba że sąd odwoławczy może z urzędu rozpoznać sprawę także w niezaskarżonej części. Zgodnie z art. 684 k.p.c. w związku z art. 567 § 3 k.p.c. sąd z urzędu ustala skład i wartość majątku ulegającego podziałowi, a więc orzeka w zakresie podziału, dopłat albo spłat.

Jednocześnie kompleksowość postępowań działowych powoduje, że w ich ramach rozpoznawane są także roszczenia dotyczące zwrotu nakładów i wydatków z majątków osobistych małżonków na majątek wspólny oraz odwrotnie (por. art. 618 § 1 k.p.c. w związku z art. 567 § 3 k.p.c., art. 688 k.p.c. i art. 45 § 1 k.r.o.), a także dokonuje się rozliczenia roszczeń związanych z dokonywanymi po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej nakładami (art. 567 § 1 k.p.c.). Nie są to więc rozstrzygnięcia zapadające z urzędu, a sąd jest związany zakresem zgłoszonego żądania i nie może orzekać co do przedmiotu nieobjętego żądaniem ani ponadto to żądanie.

Zasady i sposób podziału nie był kwestionowany w apelacji, a jej granice wyznaczają kognicję sądu odwoławczego, który rozpoznaje apelację w granicach zaskarżenia, biorąc pod uwagę z urzędu jedynie nieważność postępowania (art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.).

Zgodnie z art. 384 k.p.c., który poprzez art. 13 § 2 k.p.c. ma zastosowanie także w postępowaniu nieprocesowym i nie można uchylić lub zmienić orzeczenia na niekorzyść osoby wnoszącej apelację, chyba że przeciwnik także ją złożył.

W zaskarżonym orzeczeniu Sąd Rejonowy, w osobnych punktach, rozliczał nakłady z majątku osobistego na majątek wspólny oraz dopłaty, a co za tym idzie zaskarżenie postanowienia Sądu Rejonowego tylko w zakresie części nakładów nie ma wpływu na rozstrzygnięcie dotyczące samego podziału majątku i dopłat z tym związanych. Dlatego też orzeczenie w zakresie podziału majątku i przyznania oznaczonych przedmiotów majątkowych konkretnym osobom uprawomocniło się 13 kwietnia 2017 r., albowiem pełnomocnicy wnioskodawcy i uczestniczki postępowania otrzymali odpis postanowienia Sądu Rejonowego wraz z uzasadnieniem 29 marca 2017 r. W części postanowienie Sądu Rejonowego co do podziału majątku i dopłat z tym związanych jest więc prawomocne, a nie uprawomocniło się - na skutek złożenia apelacji - tylko i wyłącznie w zakresie rozstrzygnięcia dotyczącego nakładów poczynionych przez wnioskodawcę w wysokości 23304,11 zł (część z punktu 3); w pozostałej części, także co do nakładów, jest ono prawomocne, za wyjątkiem punktu 7, co do należności zasądzonej tytułem zwrotu nakładów od uczestniczki postępowania na rzecz wnioskodawcy.

Zaskarżenie postanowienia Sądu Rejonowego tylko w części dotyczącej rozliczenia nakładów poczynionych z majątku osobistego wnioskodawcy na majątek wspólny spowodowało więc, że w pozostałym zakresie orzeczenie to uprawomocniło się 13 kwietnia 2017 r., gdyż pełnomocnicy uczestników postępowania otrzymali jego odpis wraz z uzasadnieniem 29 marca 2017 r. /k. 354/. Dlatego też nakłady dokonane przez uczestniczkę po 13 kwietnia 2017 r. nie są nakładami na majątek wspólny, gdyż wówczas uprawomocnił się podział.

W toku postępowania odwoławczego ustalono, że uczestniczka postępowania od marca 2017 r. dokonuje opłat za mieszkanie uprzednio stanowiące przedmiot wspólności ustawowej uczestników postępowania: w marcu uregulowała 490 zł, a 11 kwietnia 2017 r. także 490 zł. Pozostałe nakłady zostały dokonane już po uprawomocnieniu się postanowienia w przedmiocie podziału majątku wspólnego.

/Dowód: książeczka opłat z wpłatami czynszu za okres od marca 2017 r. do października 2017 r. oraz faktury VAT numery (...) i zlecenie (...) k.382-384/.

O zwrocie wydatków i nakładów z majątku odrębnego (osobistego) na majątek wspólny sąd orzeka wyłącznie na wniosek zgłoszony w postępowaniu w pierwszej instancji, a domagający się ich zwrotu zobowiązany jest dokładnie określić te żądania, zgodnie z art. 187 § 1 pkt 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. i tymi żądaniami sąd jest związany zgodnie z art. 321 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 2012 r., sygn. akt I CSK 323/11, LEX nr 1164719). Chodzi oczywiście o nakłady poniesione przed wydaniem postanowienia przez Sąd pierwszej instancji, natomiast nakłady poczynione później mogą być rozliczone w toku postępowania apelacyjnego, albowiem wpływają na zmianę okoliczności faktycznych sprawy, a nie można było ich powołać wcześniej (por. art. 381 k.p.c. i art. 383 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.).

Zarówno wnioskodawca, jak i uczestniczka postępowania nie złożyli wniosków o rozliczenie nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny dotyczących poniesionych przez nich nakładów na opłaty stałe za mieszkanie położone w W. przy ulicy (...); brak takich wniosków w aktach. Wynika to z tego, że - jak zasadnie wskazuje w uzasadnieniu Sąd Rejonowy - w drodze ustnych uzgodnień pomiędzy wnioskodawcą, uczestniczką postępowania oraz ich synem ustalono w jaki sposób będą regulowane opłaty stałe za ten lokal. Brak wniosku w tej części, zarówno z jednej, jak i z drugiej strony, uniemożliwia orzekanie w tym zakresie, albowiem wniosek o rozliczenie nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny musi spełniać wymogi formalne, czyli określać w jakiej wysokości żąda się zwrotu nakładów oraz wskazywać dowody na ich poniesienie. Z art. 45 § 1 zd. 2 k.r.o. wynika zaś, że nakłady z majątku osobistego rozlicza się w toku postępowania o podział majątku wspólnego tylko na żądanie; w przeciwieństwie do nakładów z majątku wspólnego na majątek osobisty, które rozlicza się z urzędu (art. 45 § 1 zd. 1 k.r.o.). W toku postępowania przed sądem pierwszej instancji nie złożono takich wniosków: wnioskodawca składał bowiem wniosek o rozliczenie nakładów z tytułu spłaty kredytu hipotecznego - co nie jest kwestionowane w apelacji - oraz rozliczenie nakładów w z tytułu regulowania przez niego opłat za prąd i gaz w tym mieszkaniu. To ostatnie rozszczenie Sąd Rejonowy oddalił, a wnioskodawca nie składał apelacji. Jednocześnie pełnomocnik wnioskodawcy, precyzując jego żądanie w zakresie rozliczenia nakładów, na rozprawie 11 stycznia 2017 r. /k. 289/ nie wspominał nawet o rozliczeniu opłat, co do których uczestnicy postępowania, wspólnie z synem, sami ustalili sposób ich regulowania (opłaty stałe za lokal mieszkalny), żaden wniosek co do tych opłat nie został złożony. Odpowiedź wnioskodawcy datowana na 13 lutego 2017 r. /k. 315/ na wezwanie Sądu Rejonowego o zaświadczenie o wysokości dokonywanych wpłat czynszu /k. 311/ nie może być w żaden sposób potraktowana jako złożone formalnie żądanie rozliczenia opłat stałych; trzeba bowiem zauważyć, że takiego żądania zwrotu tych nakładów wnioskodawca w tym piśmie nie zawiera, on tylko odpowiada na wezwanie Sądu Rejonowego, który bez jego wniosku postanowił rozliczyć te nakłady.

Z niewiadomych więc przyczyn Sąd Rejonowy orzekał o rozliczeniu nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny (opłaty stałe za lokal mieszkalny) i to zarówno dotyczących wnioskodawcy, jak i uczestniczki postępowania. Nie są to bowiem kwestie, które w postępowaniu działowym podlegają rozliczeniu z urzędu.

Co do uczestniczki postępowania orzeczenie w tym zakresie nie zostało zaskarżone, a co za tym idzie Sąd Okręgowy nie może ingerować w jego treść - chodzi o punkty 5 oraz 8 postanowienia Sądu Rejonowego.

Natomiast zaskarżone apelacją orzeczenie Sądu Rejonowego dotyczy faktycznie punktów 3 oraz 7 w części dotyczącej nakładów poniesionych przez wnioskodawcę na stałe opłaty za mieszkanie, poza opłatami za gaz i energią elektryczną (te zostały ujęte w punkcie 5 i oddalone). W tej części apelacja wskazuje, że wnioskodawca uregulował opłaty za mieszkanie w wysokości 6854,87 zł. Należy więc podkreślić, że tylko powyżej tej kwoty zaskarżone jest postanowienie co do tego zakresu. To powoduje, że Sąd Okręgowy nie może w ogóle wyrugować tych nakładów z zaskarżonego postanowienia (pomimo braku wniosku co do ich rozliczenia), ponieważ do tej wysokości orzeczenie uprawomocniło się, albowiem skarżąca nie podnosi zarzutów co do tej kwoty.

Jednocześnie należy zaznaczyć, że w toku postępowania wnioskodawca nie wykazał, aby uregulował z tytułu opłat stałych za mieszkanie, poza opłatami za energię elektryczną i gaz, należności przekraczającej 6854,87 zł, a jego w tej części obciąża ciężar dowodowy zgodnie z art. 6 k.c. Jest to o tyle zrozumiałe, że nie dochodził zwrotu nakładów dotyczących opłat stałych za mieszkanie. Ponadto suma tych opłat, jak właściwie ustalił Sąd Rejonowy, wynosiła 18554,87 z /k. 316, 319-324/, przy czym uczestniczka postępowania uregulowała z tego tytułu 5850 zł, a D. R. także taką samą kwotę. Niezasadna jest więc następnie dokonana ocena przez Sąd pierwszej instancji, że z tytułu tych opłat wnioskodawca poniósł 23304,11 zł.

Dlatego też zaskarżona apelacją część orzeczenia musiała ulec zmianie (brak wniosku o rozliczenie opłat stałych oraz brak wykazania poniesienia nakładów w tej części ponad 6854,87 zł). W apelacji uczestniczka postępowania żąda, aby nakłady wnioskodawcy w tej części były ustalone w niższej wysokości.

Zgodnie z powyżej poczynionymi uwagami apelująca uważa, że nakłady wnioskodawcy są wykazane do 6854,87 zł i w takiej części ich nie kwestionuje, natomiast nakłady na majątek wspólny związane ze spłatą kredytu hipotecznego przez wnioskodawcę wynoszą 21801,26 zł - czego apelująca również nie kwestionuje. Dlatego też wysokość nakładów wnioskodawcy dokonanych z majątku osobistego na majątek wspólny wynosi nie 45105,37 zł, ale 28656,13 zł (niekwestionowane 21801,26 zł+6854,87 zł). To powoduje, że połowę tych nakładów powinna zwrócić wnioskodawcy uczestniczka postępowania, czyli powinna mu zwrócić 14328,07 zł.

Jednocześnie uregulowane przez uczestniczkę postępowania opłaty stałe za to mieszkanie 11 kwietnia 2017 r. w wysokości 490 zł i 10 marca 2017 r. w wysokości 490 zł (łącznie 980 zł) stanowią jej nakład z majątku osobistego na majątek wspólny, gdyż wówczas lokal ten stanowił jeszcze przedmiot współwłasności. W tym zakresie zgłosiła ona wniosek o ich rozliczenie już w postępowaniu apelacyjnym. Z tego powodu wnioskodawca powinien uregulować na jej rzecz połowę tych nakładów w wysokości 490 zł. Zostały one poniesione już po wydaniu zaskarżonego postanowienia, a przed jego uprawomocnieniem się co do podziału.

To powoduje, że należność w wysokości 14328,07 zł, do której uregulowania na rzecz wnioskodawcy byłaby zobowiązana uczestniczka postępowania należy pomniejszyć o 490 zł ($980/2=490$) należną jej tytułem zwrotu nakładów z jej majątku osobistego, co w rozliczeniu daje 13838,07 zł. Taką też kwotę, tytułem rozliczenia tych nakładów, uczestniczka postępowania jest zobowiązana uregulować na rzecz wnioskodawcy.

Dlatego też zarzuty apelacji w tej części okazały się zasadne i musiały doprowadzić do zmiany zaskarżonego postanowienia.

Pozostałe należności, których uregulowania domagała się w toku postępowania apelacyjnego wnioskodawczyni od maja 2017 r. do października 2017 r., również te związane z nakładami na wymianę okna w lokalu (co miało miejsce w (...) (...)) nie są zasadne, gdyż wówczas lokal był już przedmiotem własności uczestniczki postępowania na skutek uprawomocnienia się postanowienia Sądu Rejonowego, które nie było zaskarżone w całości, ani w części która, z uwagi na przyznanie oznaczonych praw majątkowych uczestnikom postępowania, mogła mieć wpływ na rozliczenie nakładów. Należało więc w tej części jej wniosek oddalić, zgodnie z art. 45 § 1 k.r.o.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c., należało orzec jak w punkcie I sentencji. Apelację w pozostałej części jako bezzasadną oddalono na podstawie art. 385 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. (pkt II).

Orzeczenie o kosztach postępowania zapadło na podstawie art. 520 § 1 k.p.c., przy czym nie było podstaw do przyznania pełnomocnikom ustanowionym z urzędu wynagrodzeń od Skarbu Państwa, albowiem w toku postępowania odwoławczego złożone przez nich wnioski wskazywały na żądanie kosztów zastępstwa odpowiednio od wnioskodawcy i uczestniczki postępowania. Nie zawierały więc ostatecznie oświadczenia, że nie zostały one płacone w całości lub w części [por. § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. poz. 1714) oraz § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. poz. 1715)]. Jak już wyżej zaznaczono pełnomocnik apelującej zmienił żądanie w tym zakresie w toku rozprawy apelacyjnej 12 października 2017 r.

SSO Roman Troll SSO Arkadia Wyraz-Wieczorek SSO Artur Żymelka